

Wyrok z dnia 26 września 2000 r.

I PKN 51/00

Wprowadzenie na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników Ochotniczych Hufców Pracy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie (Dz.U. Nr 53, poz. 340) dla pedagogów i wychowawców obowiązkowego wymiaru zajęć opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych bezpośrednio z uczestnikami OHP, powoduje obowiązek zastosowania przepisów o wynagrodzeniu za pracę w godzinach ponadwymiarowych (art. 35 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm. i § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagrodzenia nauczycieli, Dz.U. Nr 29, poz. 160 ze zm.).

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 26 września 2000 r. sprawy z powództwa Joanny N. przeciwko Ochotniczemu Hufcowi Pracy [...] Wojewódzkiej Komendzie w T. o zapłatę, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu z dnia 20 maja 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację i zasądził na rzecz Joanny N. od strony pozwanej kwotę 1125 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Grudziądzu po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 19 lutego 1999 r. zasądził od strony pozwanej - Ochotniczych Hufców Pracy [...] Wojewódzkiej Komendy w T. na rzecz siedmiu osób różne kwoty, w tym na rzecz Joanny N.: 11148,16 zł tytułem wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe za okres od czerwca 1997 r. do grudnia 1998 r. z odsetkami, kwotę 34,58 zł

tytułem dodatku za drugą i trzecią zmianę za okres od czerwca do sierpnia 1997 r. z odsetkami oraz kwotę 665,06 zł tytułem wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe za styczeń 1999 r. z odsetkami.

Sąd ten ustalił, że powódka Joanna N. zatrudniona jest w Ośrodku Szkolenia i Wychowania OHP w G. od września 1997 r. na stanowisku pedagoga, zaś do tego czasu, od czerwca 1997 r. zatrudniona była na stanowisku wychowawcy. Ośrodek, który jest miejscem pracy powódki, nie jest upoważniony do zawierania umów o pracę, umowy te zawierała strona pozwana (pod poprzednią nazwą). Do końca maja 1997 r. powódkę obowiązywał 40-godzinny wymiar czasu pracy tygodniowo. Praca jej polega na pełnieniu dyżurów w internacie Ośrodka według tzw. grafików. Wykonywane przez powódkę czynności polegają na kierowaniu przebiegiem nauki uczestników Ośrodka w zakresie szkoły podstawowej, szkół zawodowych i przygotowania do zawodu w formie kursowej. Do zadań powódki należało też rozwiązywanie problemów wychowawczych i życiowych młodzieży zgrupowanej w internacie. Pedagodzy i wychowawcy pełnili dyżury przedpołudniowe, popołudniowe i nocne wykonując zajęcia w stosunku do przydzielonej grupy podopiecznych. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników Ochotniczych Hufców Pracy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie (Dz.U. Nr 53, poz. 340), w którym - między innymi - wprowadzony został obowiązkowy wymiar godzin dydaktycznych (wychowawczych, opiekuńczych) prowadzonych bezpośrednio z uczestnikami OHP, wynoszący dla wychowawców – 30, a dla pedagogów – 20 godzin tygodniowo, weszło w życie 1 czerwca 1997 r. Po tej dacie powódka w dalszym ciągu pracowała 40 godzin tygodniowo, według obowiązujących ją grafików. Pracodawca wprowadził jedynie zmianę polegającą na wyznaczeniu dyżurów dwoma rodzajami grafiku: dla zajęć wychowawczych i dla zajęć pozawychowawczych. Taka praktyka miała miejsce od stycznia 1998 r. do dnia wyrokowania. Założenie zmiany sprowadzało się do tego, że w czasie przekraczającym pensum powódka miała zajmować się takimi czynnościami jak uzupełnianie dokumentacji i samokształcenie, mając jednocześnie obowiązek pozostawania w dyspozycji pracodawcy. Za czas pracy ponad normę określoną w rozporządzeniu powódka nie otrzymywała wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe, w związku z tym otrzymywała też niższy dodatek za pracę na drugiej i trzeciej zmianie. Sąd Rejonowy ustalił, że wszyscy powodowie nie mogli w czasie dyżurów nie mieć kontaktu z uczestnikami Ośrodka i nie wy-

pełniać wobec nich funkcji wychowawczych. Nie prowadzono przy tym dokumentacji, z której wynikać mógłby rodzaj wykonywanych czynności w czasie dyżuru. Niemożliwość rozdzielenia czynności wychowawczych od pozawychowawczych była ewidentna w przypadku powódki Joanny N., która jako pedagog sprawowała funkcje wychowawcze wobec młodzieży trudniejszej, między innymi wobec tej, nad którą ustanowiony był nadzór kuratora i tej, którą kierowali do niej wychowawcy, napotykając trudności. Sąd ustalił zatem, że praca wykonywana na tzw. dyżurach pozawychowawczych była pracą opiekuńczą, wychowawczą, w bezpośredniej styczności z uczestnikami Ośrodka. W ocenie Sądu praca świadczona przez powódkę ponad pensum była pracą ponadwymiarową. Przydzielenie jej tej pracy następowało na podstawie grafiku, w którym ustalona była data i liczba godzin, które powódka miała obowiązek przepracować.

Wyrok ten zaskarżyła strona pozwana, a Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu oddalił jej apelację wyrokiem z dnia 20 maja 1999 r. Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy, zgodził się też z wyprowadzonymi przezeń wnioskami. Sąd Okręgowy odwołał się do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r., na podstawie którego powódka została objęta przepisami Karty Nauczyciela, między innymi dotyczy to art. 42 ust. 1-3. Z przepisu tego wynika zaś, że nauczyciel obowiązany jest realizować w ramach czasu pracy (40 godzin na tydzień) obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami, ustalony według norm. Skoro powódka pracowała ponad ustalony w rozporządzeniu limit godzin, należy jej się zapłata za godziny ponadwymiarowe, obliczona według zasad zawartych w rozdziale 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz.U. Nr 29, poz. 160 ze zm.).

Strona pozwana wniosła kasację od tego wyroku w części dotyczącej zasądzenia od niej na rzecz powódki Joanny N. kwoty 11 148, 16 zł z odsetkami tytułem wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe za okres od czerwca 1997 r. do grudnia 1998 r. z odsetkami, kwoty 84,58 zł tytułem dodatku za II i III zmianę za okres od czerwca 1997 r. do sierpnia 1997 r. oraz kwoty 665,06 zł tytułem wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe za styczeń 1999 r. W kasacji podniesiony został zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, bez wskazania przepisu, do którego ten zarzut odnosi się. W uzasadnieniu

kasacji podniesiono, że w § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników OHP, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie, wymienione zostały przepisy Karty stosowane do pracowników OHP. Wśród nich nie ma art. 35 Karty, co oznacza, że nie ma on zastosowania do tych osób. Rozporządzenie z dnia 20 maja 1997 r. jest przepisem szczególnym i nie może podlegać wykładni rozszerzającej, co uczynił zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku. Błędna wykładnia rozszerzająca przepisu szczególnego spowodowała w konsekwencji, zdaniem strony skarżącej, ustalenie przez sąd odwoławczy, iż obowiązujący powódkę czas pracy wynosi nie 40 lecz 20 godzin tygodniowo. Do wyliczenia wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe Sąd przyjął, że winien mieć zastosowanie przepis § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli, mimo że do wszystkich pracowników OHP (także tych, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela...) mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 lipca 1996 r. w sprawie zasad wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników Ochotniczych Hufców Pracy (Dz.U. Nr 94, poz. 431 ze zm.). Przyjmując, że względem powódki ma zastosowanie przepis dotyczący wynagradzania nauczycieli, a nie rozporządzenie z dnia 12 lipca 1996 r., „Sąd Apelacyjny” naruszył art. 77³ KP, który zawiera delegację dla Ministra Pracy i Polityki Socjalnej i stanowi podstawę prawną regulacji zasad wynagradzania za pracę i innych świadczeń dla pracowników sfery budżetowej. Kasacja zawiera wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku we wskazanej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Toruniu do ponownego rozpoznania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa wraz z rozstrzygnięciem o kosztach zastępstwa procesowego stosownie do wartości przedmiotu sporu według stawek minimalnych.

Powódka wniosła o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Rozpoznanie kasacji mogło nastąpić tylko w granicach jej podstaw (art. 393¹¹ KPC), wyznaczonych przez podniesione w niej zarzuty naruszenia skonkretyzowa-

nych przepisów prawa. Ponieważ kasacja nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania, w szczególności odnoszących się do czynienia ustaleń faktycznych, prawidłowość tych ustaleń nie została zakwestionowana i są one miarodajne przy dokonywaniu oceny podniesionych w kasacji zarzutów naruszenia prawa materialnego. Zadaniem Sądu Najwyższego było wobec tego zweryfikowanie zarzutów naruszenia przepisów wskazanych w uzasadnieniu kasacji, a więc § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników Ochotniczych Hufców Pracy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie przez jego błędną (rozszerzającą) wykładnię, art. 35 Karty Nauczyciela i § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli przez ich bezpodstawne zastosowanie, a także art. 77³ KP.

Trudności w rozstrzygnięciu problemów, których dostarczyło rozpoznawanie roszczeń powódki, wynikały w znacznej mierze stąd, że pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy w czasie objętym żądaniem pozwu nie podlegali wprost przepisom ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.), tak jak to miało miejsce zarówno przed nowelizacją Karty dokonaną ustawą z dnia 14 czerwca 1996 r. (Dz.U. Nr 87, poz. 396), jak i po jej nowelizacji ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. (Dz.U. Nr 19, poz. 239). Minister Edukacji Narodowej wykorzystał natomiast upoważnienie z art. 5 ust. 1 pkt 2 Karty i wydał rozporządzenie z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników Ochotniczych Hufców Pracy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie. Rozciągnięcie dotyczyło „zakresów” wymienionych w § 2, między innymi tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych (wychowawczych, opiekuńczych). Zastosowano przy tym specyficzną technikę legislacyjną, wymieniając z jednej strony materię objętą „rozciągnięciem”, a z drugiej strony, jednocześnie i równolegle, wymieniając poszczególne przepisy, jeżeli chodzi o art. 42 - bez zachowania kolejności ustępów a z uwzględnieniem przepisów zawierających delegację ustawową. Regulację tę można określić jako niekonsekwentną, skoro wprowadziła pojęcie obowiązkowego wymiaru godzin dydaktycznych (opiekuńczych i wychowawczych), a nie wynikają z niej wprost skutki płacowe wprowadzonego wyodrębnienia tych godzin. Sposób rozumienia tego aktu prawnego przez stronę pozwaną nie może zostać zaaprobowany w świetle ustaleń dokonanych w rozpoznawanej sprawie. Wy-

nika z nich bowiem, że wprowadzono dwa „grafiki”, a w istocie rzeczy nic nie zmieniło się w rozmiarze obciążenia powódki zajęciami wychowawczymi prowadzonymi bezpośrednio z uczestnikami powierzonymi jej pieczy. Skoro zatem powódka pracowała w ten sposób (przy tak ustalonych przez pracodawcę obowiązkach) ponad obowiązkowy wymiar zajęć wychowawczych, to należało rozważyć, jakie powoduje to konsekwencje w zakresie jej wynagrodzenia. Należy przy tym odrzucić możliwość zanegowania sensu wprowadzonej w rozporządzeniu regulacji prawnej, a tak stałoby się, gdyby przyjąć, że wprowadzenie „pensum” nie powoduje, między innymi, konsekwencji płacowych. Słusznie więc Sądy orzekające w sprawie poszukiwały rozwiązania problemu w przepisach płacowych dotyczących nauczycieli, wydanych na podstawie delegacji zamieszczonych w Karcie Nauczyciela. Nie można uznać, że doszło w zaskarżonym wyroku do niedopuszczalnej, rozszerzającej wykładni § 2 rozporządzenia, skoro obejmuje ono pracowników OHP przepisami Karty Nauczyciela w zakresie tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin wychowawczych, nie zawiera jedynie pojęcia godzin ponadwymiarowych. Nie można jednak przyjąć, że pojęcie to nie może funkcjonować w odniesieniu do pracowników OHP, którym określono obowiązkowy wymiar zajęć wychowawczych. W tej sytuacji zaistniała luka, której wypełnienia w zaskarżonym orzeczeniu Sąd prawidłowo poszukiwał w art. 35 Karty (w którym amieszczono definicję godzin ponadwymiarowych, przesłanki powierzenia pracy w godzinach ponadwymiarowych i zasady wynagradzania za pracę w tych godzinach), a także w rozdziale 2 (zawierającym tylko jeden paragraf - 6) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli. W rozdziale tym uregulowane zostało wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe. Zadaniem Sądu było bowiem wyliczenie wysokości wynagrodzenia należnego powódce, po ustaleniu, że pracowała ona ponad określony w rozporządzeniu wymiar godzin wychowawczych bezpośrednio z uczestnikami Hufca. Nie doszło zatem do naruszenia przepisów prawa objętych podstawami kasacji. Poza omówionymi przepisami zarzut kasacji dotyczył też naruszenia art. 77³ KP. Nie jest on zrozumiały, skoro przepis ten zawiera jedynie delegację dla Ministra Pracy i Polityki Socjalnej do określenia zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w państwowych jednostkach sfery budżetowej. Nie zawiera normy prawnej, którą sąd mógłby niewłaściwie zastosować lub zinterpretować. Nie stanowi naruszenia tego przepisu zastosowanie do pracowników OHP innych przepisów płacowych niż odnoszące się do nich rozporządzenie wydane na podstawie tej delegacji.

Kasacja jako pozbawiona usprawiedliwionych podstaw podlegała zatem oddaleniu. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 KPC.

=====